

ZPRÁVY - MATERIÁLY - INFORMACE

Seminář k rusko-českým překladům

(K dialogu A. Achmatovové, M. Cvetajevové a O. Mandelštama
se současným českým čtenářem)

Seminář ke tvorbě A. Achmatovové, M. Cvetajevové a O. Mandelštama, ale zejména k rusko-českému překladu díla těchto nesporně nejvýznamnějších básníků "stříbrného věku", nazvaný "Příspěvek k současnému dialogu s ruskou kulturou", proběhl ve středu 23. března t. r. na katedře ruského jazyka a literatury VŠP v Hradci Králové za účasti studentů a učitelů (nejen rusistů) této fakulty, ale i mnoha dalších milovníků ruské literatury z východočeského regionu.

Zásluhu na úspěchu tohoto semináře má především vynikající překladatelka, PhDr. Hana Vrbová, která se zabývala v brilantně připraveném vystoupení instrumentací verše u Mariny Cvetajevové. Pozoruhodná byla ovšem i obě další vystoupení hradeckých literárních vědců, a to doc. PhDr. Oldřicha Richteka, CSc., jenž hovořil o českém překladu "Poémy bez hrdiny" Anny Achmatovové, a doc. PhDr. Stanislava Másla, jehož tématem byly možnosti komunikace díla Osipa Mandelštama s dnešním čtenářem poezie.

Doc. PhDr. Oldřich Richtek, CSc., se zabývá problematikou překladů Anny Achmatovové do češtiny již delší dobu. V předchozích studiích již porovnal překlady básnířčiny poémy "Rekvie" a také zkoumal překlady její lyriky. Proto mohl na semináři v úvodu svého vystoupení shrnout mnohé poznatky svého bádání a připomenout opakující se významné motivy v jejím díle: motiv větru, svědomí, paměti, apokalypsy... Přiznal se ke svému hlubokému a obdivnému vztahu k dílu Achmatovové a zdůraznil její specifický "ženský" pohled na svět. Její "Poému bez hrdiny" charakterizoval jako literární symfonii a vrcholné dílo A. Achmatovové. Názorně dokumentoval klíčový význam roku 1913 v ruské historii i v ruském svědomí, v němž je v básnířčině poémě město Petrohrad svéráznou postavou, křížovatkou lidských osudů i sociálních vazeb. Doc. dr. Richtek svou analýzou "Poémy bez hrdiny" prokázal nesmírnou básnířčinu sečtělou, znalost Bible, světové kultury i světových dějin.

Na úryvku překladu dr. Vrbové z úvodní části této poémy pak doc. dr. Richtek vyložil různé přístupy k problematice uměleckého překladu a konstatoval, že dr. Vrbová v maximální míře podporuje **komunikační možnosti** verše Anny Achmatovové v dialogu s českým čtenářem. Své konstatování potom

názorně doložil brilantním rozbohem dvou úryvků ze 4. kapitoly "Poémy bez hrdiny", z něhož průkazně vyplynul i další fakt charakteristiky překladů dr. Vrbové - akcent překladatelky na celistvost obrazu.

Doc. PhDr. Stanislav Máslo věnoval hodně pozornosti "torzu života" Osipa Mandelštama. Ukázal tohoto básníka-akmeistu i jeho dílo v celé složitosti a v mnohých souvislostech. Připomněl fakta jeho biografie, nepříliš známá shromážděnému auditoriu, jako např. básníkův židovský původ s disharmonií v rodinných vztazích, jeho cestu ke vzdělání od obchodního učiliště po univerzitu a jeho zaměstnání, křehkost a subtilnost jeho osobnosti atd. Charakterizoval jeho díla od prvotin až k cyklu veršů o Stalinovi ("Volk" - překlad Václava Daňka), jež se stal příčinou jeho životní tragédie - vyhnanství, zatčení a deportace do lágru, a nakonec smrti.

Komunikativní aspekty Mandelštamova díla ukázal doc. dr. Máslo velmi zasvěceně, podrobně a zajímavě, na rozboru jeho pětistrořevé básně "Děkabrista". V závěrečném shrnutí provedl porovnání Mandelštamovy tvorby s dílem českého básníka Karla Šiktance.

V posledním a zároveň vrcholném referátu semináře hovořila překladatelka PhDr. Hana Vrbová k tématu "Instrumentace verše M. Cvetajevové". Svě vystoupení zahájila několika věcnými poznámkami týkajícími se básnířčina oficiálního odjezdu z poříjnového Ruska a jejich názorů na hodnoty v porevoluční ruské literatuře. Po tomto stručném úvodu však dr. Vrbová plně zaměřila svou pozornost na překladatelskou práci a na "dílnu" překladatele. Naznačila problémy, jež musí každý překladatel v průběhu své práce řešit: je to např. problematika novotvarů a dalších specifik autorského textu, hudebnost a melodie verše apod.

Jako téma si však vymezila "úlohu hlásek ve verši a jejich uspořádání tak, aby podporovaly smysl sdělení, smysl výpovědi". Na rozborech velkého množství ukázek z tvorby Mariny Cvetajevové pak demonstrovala obrovské rozpětí melodiky jejího verše od popěvku až k disharmonii, přičemž se soustředila na tři básnířčiny významné poémy: "Poému hory", "Poému konce" a "Poému zadního schodiště" jako svéráznou básnickou biografii se škálou motivů od milostných po sociální.

Vystoupení dr. Vrbové bylo na tomto místě strhující dynamikou přednesu, konkrétností rozboru a zasvěceností komentářů zkušené překladatelky, která zároveň prokazuje i vysoké kvality literárního teoretika a kritika.

Při hodnocení tohoto semináře je třeba vysoce ocenit odbornou erudovanost všech vystupujících i hlubokou znalost předmětů jejich vystoupení se širokým záběrem dobových souvislostí a nadhledem, jež je spolehlivým základem pro odhalování paralel i kontrastů. Každé z uvedených vystoupení poskytlo účastníkům semináře řadu podnětů jak k přemýšlení o cestách ruské literatury a celé

kultury ruského národa, tak i o každodenní práci překladatele. Dalo impulzy k vlastnímu dialogu s ruskou kulturou při jejím soustavném studiu a četbě.

Jana Achová

Doc. PhDr. Jiří Honzík, CSc., sedmdesátiletý

Dne 19. 4. t. r. se v přeplněném sále v Literárněvědné společnosti ČSAV konalo slavnostní zasedání k 70-tinám J. Honzíka. O jeho životě a díle promluvili jeho vrstevníci - rusista J. F. Franěk a bohemista M. Jungmann, jehož zajímavý referát byl generační zповědí. Na závěr večera přednesl jubilant přednášku na téma Doktor Živago jako román lyrika.

Jiří Honzík se narodil r. 1924 v severočeském Košumberku. Svě mládí prožil v Cvikově, Č. Lípě, Luži a V. Mýtě. Jeho středoškolská studia přerušilo zatčení gestapem, věznění a nasazení v Říši. Po maturitě r. 1945 se za studií na FF UK stává oblíbeným žákem prof. B. Mathesia. Už v letech 1948-49 spolupracuje s Kulturní politikou a hodně tiskne. V souvislosti s extrémně nadsazenou aférou s tzv. pamfletem na Nezvala byl nucen odejít učitelovat do Dětrichovic u Děčína a pak vojákovat. Teprve po skončení Stalinovy a Gottwaldovy éry může pokračovat na FF UK zprvu jako aspirant, později jako odborný asistent. V době "oblevy" a "pražského jara" obhájil kandidátskou práci o Turgeněvovi, rozvinul bohatou odbornou, překladatelskou i kritickou činnost a stal se jedním z neaktivnějších "obrodných" činitelů nejen na FF UK, ale i v překladatelské sekci Svazu spisovatelů. Za to byl ovšem za "normalizace" vyhozen z fakulty a až do "sametového" převratu r. 1989 živořil jako překladatel a publicista na volné noze. Po r. 1989 je rehabilitován a r. 1990 jmenován konečně docentem.

Honzíkova odborná, překladatelská, kritická a ediční činnost je mimořádně rozsáhlá. Z jeho vědeckých prací je nejvýznamnější jeho podíl na mezinárodně úspěšné Ruské klasické literatuře (1977), v níž mu patří partie o ruském romantismu, o Puškinovi, Lermontovovi, Gogolovi, Gončarovovi, Turgeněvovi a dalších klíčových postavách. Jména autorů však nesměla být na obálce knihy uvedena. Z mnoha stykových studií k nejlepším patří Turgeněv i česká literatura (sb. I. S. Turgeněv, Moskva 1960, s. 420-451) a Valerij Brjusov a česká literatura (Bulletin RJL - XXII, 1993, s. 123-137). Honzík je autorem okolo sta cenných studií, doslovů a předmluv o ruských spisovatelích, zvláště však o ruské poezii tzv. stříbrného věku 1890-1917, z níž také připravil dvě velké antologie - o symbolistech (Zlato v azuru, 1980) a akmeístech (Ústa slunce, 1985), které opatřil komentáři, memoárovým a výtvarným materiálem